

INSPEKCJA WETERYNARYJNA

I N S T R U K C J A

GŁÓWNEGO LEKARZA WETERYNARII

Nr GIWpr-02010-9/2016

z dnia 8 lutego 2016 r.

**w sprawie postępowania
przy podejrzeniu, potwierdzeniu
i zwalczaniu oraz przy prowadzeniu badań
kontrolnych brucelozy.**

Zgodnie z decyzją Komisji 2003/467/WE z dnia 23 czerwca 2003 r.
ustanawiającą status bydła oficjalnie wolnego od gruźlicy, brucelozy
i enzootycznej białaczki bydła dla stad w niektórych Państwach
Członkowskich i regionach Państw Członkowskich
zmienioną decyzją Komisji 2009/600/WE z dnia 5 sierpnia 2009 r.
Polska została uznana za kraj oficjalnie wolny od gruźlicy bydła.

Niniejsza instrukcja została wydana na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 1. ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1539 ze zm.).

I. WSTĘP

Niniejsza instrukcja została opracowana zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Stosowanie niniejszej instrukcji, jako aktu prawa wewnętrznego, nie może prowadzić do naruszenia wspomnianych przepisów. Na przepisy niniejszej instrukcji nie należy powoływać się przy rozstrzyganiu o prawach i obowiązkach podmiotów prywatnych, gdyż nie jest dla nich wiążąca.

Celem niniejszej instrukcji jest ujednoczenie postępowania Inspekcji Weterynaryjnej, przy podejrzeniu, potwierdzeniu i zwalczaniu oraz przy prowadzeniu badań kontrolnych brucelozy.

Bruceloza u bydła, kóz, owiec i świń (*B. abortus*, *B. melitensis*, *B. ovis*, *B. suis*) podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie art. 41 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1539 ze zm.).

1. Wykaz skrótów

- 1) ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- 2) GIW – Główny Inspektorat Weterynarii;
- 3) GLW – Główny Lekarz Weterynarii;
- 4) LRB – Laboratorium Referencyjne Brucelozy w PIW-et- PIB.
- 5) PLW – Powiatowy Lekarz Weterynarii;
- 6) PPIS – Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny;
- 7) ULW – Urzędowy Lekarz Weterynarii
- 8) WLW – Wojewódzki Lekarz Weterynarii;
- 9) PIWet-PIB - Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy;
- 10)ZHW – Zakład Higieny Weterynaryjnej;

2. Wykaz aktów prawnych

- 1) ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o *Inspekcji Weterynaryjnej* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1482);
- 2) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o *ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. z 2014 r. 1539 ze zm.);
- 3) ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o *systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt* (Dz. U. 2004 r. Nr 91 poz. 872);
- 4) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 r. *w sprawie zwalczania brucelozy* (Dz. U. Nr 79, poz. 690);
- 5) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* (Dz. U. Nr 282, poz. 2813 ze zm.);
- 6) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 czerwca 2005 r. *w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych niezbędnych do uzyskania i zachowania uznania stada lub gospodarstwa za urzędowo wolne lub wolne od chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. Nr 126, poz. 1058);
- 7) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. *w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. Nr 17, poz. 107);
- 8) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. *w sprawie zakresu, sposobu i terminów przekazywania informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i rejestracji oraz o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe* (Dz. U. Nr 242, poz. 2045);
- 9) *Decyzja Komisji z dnia 23 czerwca 2003 r. ustanawiająca status bydła oficjalnie wolnego od gruźlicy, brucelozy i enzootycznej białaczki bydła dla stad w niektórych Państwach Członkowskich i regionach Państw Członkowskich* (Dz. U. L 156 z 25. 6. 2003).

II. CHARAKTERYSTYKA JEDNOSTKI CHOROBOWEJ

1. Zwierzęta

*Bruceloza jest zakaźną i zaraźliwą chorobą, wywołowaną przez drobnoustroje z rodzaju *Brucella*, na którą podatne są wszystkie gatunki zwierząt gospodarskich, domowych, dzikich oraz człowieka. Pałeczki *Brucella* stwierdza się również u większości zwierząt wolno żyjących, a w niektórych przypadkach u zwierząt*

morskich. Spośród pałeczek z rodzaju *Brucella* największe znaczenie epizootyczne mają:

- u bydła – *Brucella abortus*,
- u świń – *Brucella suis*,
- u owiec i kóz – *Brucella melitensis*,
- u owiec – *Brucella ovis*.

Do naturalnego zakażenia pałeczkami z rodzaju *Brucella* u zwierząt zdrowych dochodzi najczęściej poprzez:

- kontakt z zakażonymi lub chorymi osobnikami,
- spożycie paszy lub ściółki zanieczyszczonej wodami płodowymi i wyciekami z narządów rodnych, pochodzących od roniących albo rodzących zakażone cielęta krów,
- spożycie błon płodowych lub kontakt z płodem pochodzącym od zwierząt zakażonych.

Ponadto, do zakażenia może dojść podczas aktu krycia, jak i zabiegów unasienniania. Pałeczki *Brucella* mogą wnikać również do organizmu poprzez błony śluzowe narządów płciowych, nosa, jamy ustnej, gardła, oraz przez spojówki. U samców do zakażenia naturalnego dochodzi też podczas aktu kopulacyjnego (nawet samego kontaktu prącia ze skórą prowokatora). Procesowi zapalnemu często ulegają gruczoły pęcherzykowe, bańki nasieniowodów, najądrza oraz jądra. Pierwszym symptomem zakażenia jest pogorszenie jakości nasienia, objawiające się zmniejszeniem ruchliwości plemników, często spadkiem poniżej 50 % odsetka plemników o ruchu postępowym. Ponadto, w ejakulacie może pojawić się krew i leukocyty. W przypadku rozwoju procesu zapalnego w jądrach obserwuje się wzrost odsetka plemników ze zmianami pierwotnymi. W tym okresie rozwoju choroby, badanie serologiczne nasienia i krwi może dać wynik ujemny. W sporadycznych przypadkach udaje się wyizolować pałeczki *Brucella*. Dopiero po upływie miesiąca lub później pojawia się miano aglutynacyjne osocza nasienia, które często przewyższa miano aglutynacyjne krwi.

Najczęściej występującym i najbardziej charakterystycznym objawem brucelozy u krów jest ronienie. Dochodzi do niego przeważnie pomiędzy 6 a 8 miesiącem ciąży i z reguły towarzyszy mu zatrzymanie łożyska. Ronienie może być poprzedzone objawami wskazującymi na nieżytywy proces zapalny w drogach rodnych. Bruceloza u krów może prowadzić do jałowości.

W przebiegu brucelozy owiec i kóz, ronienia występują głównie w 3 – 4 miesiącu ciąży. Może również dochodzić do zapaleń wymienia, a u samców do zapalenia jąder. Zapalenie stawów występuje dość rzadko. W niektórych przypadkach

brak jest objawów klinicznych i nie stwierdza się przeciwciał w surowicy, natomiast udaje się wyizolować bakterie.

U świń, podobnie jak u innych gatunków zwierząt gospodarskich, najważniejszym objawem jest ronienie. Występuje ono w dowolnym okresie ciąży, najczęściej jednak pomiędzy 4 a 8 tygodniem. Może obejmować do 80% macior w stadzie. Przed ronieniem świnię mogą nie wykazywać żadnych objawów chorobowych, czasami obserwuje się krwawienia z dróg rodnych. Niekiedy jedynym objawem choroby jest okresowa lub stała bezpłodność loch i knurów. Pałeczki *B. suis* cechuje osteotropizm, przez co często proces chorobowy umiejscawia się w kościach, a następnie stawach kończyn i kręgosłupa, prowadząc do kulawizn, porażeń zadu i obrzęków. Rzadziej dochodzi do zapalenia macicy i powstawania ropni w różnych okolicach ciała. U knurów charakterystyczne jest zapalenie jąder, zwykle jednostronne, prowadzące do obniżenia lub całkowitej utraty zdolności rozplodowych. U świń zdarza się często również bezobjawowy przebieg brucelozy.

Zakażenie świń następuje najczęściej drogą pokarmową. Źródłem infekcji mogą być chore knury, przenoszące zarazki z nasieniem. Prosięta mogą zarażać się od loch. Diagnostyka brucelozy świń, podobnie jak innych zwierząt, opiera się głównie na badaniach serologicznych. Trudności diagnostyczne wynikają niekiedy z powodu reakcji niespecyficznych lub krzyżowych powodowanych przez drobnoustroje o pokrewnej z pałeczkami *Brucella* budowie antygenowej (np. *Yersinia enterocolitica*).

2. Ludzie

Pałeczki *Brucella* są patogenne również dla człowieka. U ludzi do zakażenia dochodzi najczęściej w trakcie udzielania pomocy przy porodzie zwierzętom zakażonym oraz wykonywania na nich w okresie poporodowym zabiegów profilaktycznych lub leczniczych. Istnieje również możliwość zakażenia poprzez spożywanie surowego mleka lub jego produktów pochodzących od sztuk zakażonych, a także podczas pobierania próbek krwi oraz w laboratoriach diagnostycznych, jeżeli nie jest przestrzegana daleko idąca ostrożność podczas obchodzenia się z materiałem zakaźnym.

III. POSTĘPOWANIE W RAMACH KONTROLI WYSTĘPOWANIA CHOROBY

1. Bydło

1.1. Planowanie badania

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia

kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt, w celu kontroli występowania brucelozы bydła **corocznie bada się próbki krwi pobrane od 1/5 stad bydła znajdującego się na obszarze powiatu, tak aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu.** Badaniu temu poddaje się **bydło powyżej 24 miesiąca życia.** Badaniu mikrobiologicznemu obowiązkowo podlegają wszystkie przypadki poronień oraz zwierzęta uznane za reagujące dodatnio w badaniach serologicznych.

PLW przygotowuje raz do roku plan badania bydła w kierunku brucelozы bydła na obszarze swojej właściwości. Przygotowując plan badania na rok, w którym zostaną one przeprowadzone, PLW pobiera z systemu IRZ listę siedzib stad znajdujących się na terenie miejscowości w powiecie, w których wg bazy danych ARiMR znajdują się zwierzęta. Następnie wskazuje miejscowości i stada do badania na podstawie tej listy. PLW przygotowuje także listę lekarzy weterynarii wolno praktykujących wyznaczonych do badania, jeżeli nie jest w stanie wykonać powyższego badania siłami pracowników powiatowego inspektoratu weterynarii.

Plan badania PLW przedkłada do wojewódzkiego inspektoratu weterynarii do dnia 10 grudnia roku poprzedzającego badanie. WLW po dokonanej analizie i opracowaniu planu dla województwa, przesyła go do Głównego Inspektoratu Weterynarii na wyraźne żądanie GLW.

Rozpoczęcie badania w terenie PLW planuje tak, aby wszystkie próbki zostały pobrane w przewidzianych do badania stadach do dnia 15 maja danego roku.

Wszystkie zwierzęta przebywające w stadach wyznaczonych do badań kontrolnych w danym roku i w dniu kolejnego terminu badania osiągnęły wiek ponad 24 miesiące, a które z jakichkolwiek przyczyn nie zostały zbadane w wyznaczonym stadzie do 15 maja, lub też urodziły się po tym terminie powinny zostać indywidualnie zbadane do 30 listopada roku, w którym są prowadzone badania.

PLW planując harmonogram badań kontrolnych stad i zwierząt na konkretny rok, powinien zaplanować i zharmonizować datę ich przeprowadzenia tak, żeby został zachowany pięcioletni okres od dnia przeprowadzenia poprzedniego badania. Tym samym, jeżeli np. pobrano krew do badania w kierunku brucelozы bydła w dniu 5 marca 2016 r., to następne badanie kontrolne danego stada i zwierząt należy przeprowadzić w nieprzekraczalnym terminie do dnia 5 marca 2021 roku, lub w uzasadnionych przypadkach jak najbliżej tej daty.

Przy każdorazowym pobycie w gospodarstwie, urzędowy lekarz weterynarii winien przypominać właścicielom o obowiązku zgłaszania przypadku poronienia lub też podejrzenia poronienia u zwierząt. Po takim zgłoszeniu, do gospodarstwa

powinien zostać oddelegowany ULW w celu oględzin płodu oraz pozostałych zwierząt w stadzie oraz pobrania próbek do badania w celu wykluczenia czynnika zakaźnego powodującego poronienie. Środkiem kontroli występowania choroby są również obowiązkowe badania laboratoryjne materiału pochodzącego z każdego przypadku poronień. „Rejestry ronień” są prowadzone przez PLW, jako rejestr zbiorczy dla danego powiatu, zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej instrukcji.

1.2. Przygotowanie lekarza weterynarii do pobierania próbek w celu wykonania badania w kierunku brucelozy

Urzędowy lekarz weterynarii do przeprowadzenia badania w kierunku brucelozy powinien:

- 1) pobrać od PLW arkusze wyników badań w kierunku brucelozy bydła, istnieje możliwość wykorzystania systemów informatycznych do generowania arkuszy oraz rejestracji przeprowadzonych badań;
- 2) pobrać od PLW wykaz gospodarstw z wyznaczonymi terminami badań.

Urzędowy lekarz weterynarii powinien posiadać podczas wykonywania zadania:

- 1) upoważnienie - wystawia się wg wzoru określonego w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2004 r. *w sprawie wzoru upoważnienia i wzoru odznaki identyfikacyjnej dla pracowników Inspekcji Weterynaryjnej oraz osób wyznaczonych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej do wykonywania niektórych czynności* (Dz. U. Nr 100, poz. 1014);
- 2) odznakę identyfikacyjną Inspekcji Weterynaryjnej;
- 3) odpowiednią liczbę sprzętu jednorazowego do pobierania próbek właściwą do liczby zwierząt przewidzianych do badania;
- 4) środek dezynfekcyjny;
- 5) buty gumowe i jednorazowe ochraniacze na obuwiu oraz ubranie ochronne.

Urzędowy lekarz weterynarii w siedzibie stada powinien dokonać weryfikacji liczby zwierząt przebywających w stadzie z dokumentacją (paszporty i księga rejestracji zwierząt). W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w oznakowaniu zwierząt lub liczbie zwierząt ULW powinien odnotować ten fakt w protokole pobrania próbek krwi do badań kontrolnych w kierunku w brucelozy bydła, owiec, kóz, świń-załącznik nr 2 do niniejszej instrukcji.

1.3. Pobieranie próbek

Próbkę do badania stanowi krew, pobrana indywidualnie od każdego zwierzęcia lub próbki mleka od krów mlecznych, pochodzących z jednego stada.

Rodzaj próbek pobieranych do badań diagnostycznych oraz sposób ich pobierania i wysyłania określony jest w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 r. *w sprawie zwalczania brucellozy* (Dz. U. Nr 79, poz. 690).

Lekarz weterynarii pobierając próbki obowiązkowo sprawdza zgodność oznakowania bydła z oznakowaniem próbek oraz wpisem w arkuszu wyników badań.

W przypadku pobierania:

- próbek krwi, należy napełnić probówki lub tubostrzykawki do 2/3 ich pojemności,
- próbek mleka, należy pobrać mleko z każdej ćwiartki wymienia i wymieszać - pobrane próbki puluje laboratorium.

Przy pobieraniu próbek krwi od zwierząt należy pamiętać, że nie należy pobierać krwi od zwierząt znajdujących się w okresie okołoporodowym, za który należy przyjąć czas od 14 dnia przed spodziewanym porodem do 14 dnia po wycieleniu. Natomiast w przypadku poronienia krew należy pobrać po upływie 12 do 20 dni od poronienia.

Próbki po pobraniu ULW dostarcza do PLW najpóźniej następnego dnia po pobraniu próbek, w celu przewiezienia ich przez Inspekcję Weterynaryjną do badania w laboratorium. PLW odbierając próbki ma obowiązek sprawdzić czy wszystkie przekazywane pojemniki z próbkami są prawidłowo oznakowane, zgodnie z protokołem pobrania próbek krwi oraz czy zawierają odpowiednią ilość materiału do badania. PLW jednocześnie dokonuje sprawdzenia protokołu pod względem formalnym.

2. Owce i kozy

2.1. Planowanie badania u owiec i kóz

W związku z uznaniem Polski za kraj wolny od brucellozy owiec i kóz (*B. melitensis*), zgodnie z decyzją Komisji 2006/169/WE, od drugiego roku od uznania corocznie bada się próbki krwi pobrane, od co najmniej 5% pogłowia kóz i owiec w wieku powyżej 6 miesięcy życia.

W zakresie planowania badania należy stosować odpowiednio rozdział III pkt 1.1. niniejszej instrukcji. Jednakże w przypadku braku możliwości pobrania próbek

w terminie do 15 maja (ze względu na wykoty owiec odbywające się w pierwszym kwartale roku) dopuszcza się przeprowadzenie badań do końca listopada. Dopuszcza się wykonanie jednego planu badania obejmującego badanie kontrolne bydła oraz owiec i kóz.

2.2. Przygotowanie lekarza weterynarii do pobierania próbek w celu wykonania badania w kierunku brucelozy

Należy stosować odpowiednio rozdział III pkt. 1.2. niniejszej instrukcji.

2.3. Pobieranie próbek

Do badania pobiera się próbki krwi stosując odpowiednio rozdział III pkt. 1.3. niniejszej instrukcji.

3. Świnie

Przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* (Dz. U. Nr 282, poz. 2813 ze zm.) nie nakładają na organy Inspekcji Weterynaryjnej obowiązku prowadzenia kontroli występowania brucelozy u świń.

Rodzaj próbek pobieranych do badań diagnostycznych w kierunku brucelozy u świń określony jest w zał. Nr 1 w rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 r. *w sprawie zwalczania brucelozy* (Dz. U. Nr 79, poz. 690).

IV. POSTĘPOWANIE W ZWIĄZKU Z PODEJRZENIEM, POTWIERDZENIEM I ZWALCZANIEM BRUCELOZY

1. Podejrzenie wystąpienia brucelozy

Wystąpienie brucelozy u zwierząt można podejrzewać wówczas, gdy:

- zostanie uzyskany dodatni lub wątpliwy wynik badania serologicznego przeprowadzonego w ramach badań kontrolnych zakażeń zwierząt;
- wystąpi poronienie, przy czym poronienie na tle brucelozy może wystąpić w każdym miesiącu ciąży;
- wystąpi zatrzymanie łożyska;
- wystąpi poród martwych lub słabo żywotnych cieląt;
- wystąpią obrzęki stawów u samic, rzadziej u buhajów przebywających w stacjach pobierania nasienia;

- obserwuje się mętny wyciek ze szpary sromowej o zabarwieniu żółtym lub szaroróżowym przed, podczas lub bezpośrednio po porodzie, z ciąży donoszonej w prawidłowym czasie;
- zostanie stwierdzone chorobowo zmienione łożysko, wskazujące na stan zapalny;
- zostaną stwierdzone objawy zapalenia jąder, najczęściej jednostronne ich powiększenie;
- nastąpił kontakt bezpośredni zwierząt zdrowych z chorymi.

W przypadku stwierdzenia podejrzenia brucelozy bydła lub owiec i kóz z jednej z powyżej wymienionych przyczyn, zwierzę podejrzane izoluje się. Ponadto, PLW wydaje decyzję w sprawie zawieszenia uznania stada za stado urzędowo wolne od brucelozy, stosując przepisy § 13 pkt 2, § 20 pkt 2, § 33 oraz § 39 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 czerwca 2005 r. *w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych niezbędnych do uzyskania i zachowania uznania stada lub gospodarstwa za urzędowo wolne lub wolne od chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. Nr 126, poz. 1058).

PLW podejmuje także czynności w celu potwierdzenia lub wykluczenia obecności choroby, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 r. *w sprawie zwalczania brucelozy* (Dz. U. Nr 79, poz. 690).

O każdej zmianie statusu stada, powiatowy lekarz weterynarii powiadamia podmiot skupujący mleko, zakład przetwarzający mleko oraz PLW nadzorującego powyższe podmioty.

Jednocześnie, o zmianie statusu epizootycznego stada, należy każdorazowo powiadamiać właściwe terytorialnie biuro powiatowe ARiMR, w celu wprowadzenia stosownego wpisu w systemie IRZ. Zmianę tę może wprowadzić do ww. systemu PLW lub osoba upoważniona przez PLW.

2. Postępowanie w przypadku stwierdzenia wystąpienia brucelozy

Po otrzymaniu dodatniego wyniku badania bakteriologicznego w kierunku brucelozy, PLW wydaje decyzję w sprawie cofnięcia uznania stada za stado urzędowo wolne od brucelozy bydła, stosując przepisy § 16, § 23, § 35 albo § 41 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 czerwca 2005 r. *w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych niezbędnych do uzyskania i zachowania uznania stada lub gospodarstwa za urzędowo wolne lub wolne od chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. Nr 126, poz. 1058) oraz wyznacza ognisko choroby i podejmuje

czynności zgodne z § 5.1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 r. *w sprawie zwalczania brucelozy.*

O cofnięciu statusu stada urzędowo wolnego lub wolnego od brucelozy, ze względu na potwierdzenie podejrzenia wystąpienia brucelozy, PLW powiadamia podmiot skupujący mleko, a ponadto zakład przetwarzający mleko oraz PLW nadzorujących powyższe podmioty.

Informację o każdej zmianie statusu stada PLW, lub osoba upoważniona przez niego umieszcza w systemie IRZ.

PLW w przypadku otrzymania dodatniego wyniku badania w kierunku brucelozy u zwierząt powiadamia o tym fakcie PPIS.

3. Przywrócenie statusu urzędowo wolnego

W przypadku cofnięcia statusu stada urzędowo wolnego od brucelozy bydła stado bydła może zostać ponownie uznane za urzędowo wolne od brucelozy bydła po uzyskaniu wymagań zawartych w § 17 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 czerwca 2005 r. *w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych niezbędnych do uzyskania i zachowania uznania stada lub gospodarstwa za urzędowo wolne lub wolne od chorób zakaźnych zwierząt.*

4. Sprawozdawczość

Sprawozdawczość dotycząca występowania chorób zakaźnych zwierząt opiera się o formularz RRW 7. Wzory sprawozdań RRW 7 są określane w drodze rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów, wydawanego na podstawie art. 31 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. *o statystyce publicznej* (Dz. U. Nr 88, poz. 439, ze zm.).

Zakres, sposób i terminy przekazywania przez PLW i WLW informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym brucelozy, określony jest w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. *w sprawie zakresu, sposobu i terminów przekazywania informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i rejestracji oraz o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe* (Dz. U. Nr 242, poz. 2045).

Dodatkowo, sprawozdawczość z badań kontrolnych ustalana jest w zależności od potrzeb pismem Głównego Lekarza Weterynarii.

5. Dokumentacja badań

5.1. Protokół dochodzenia epizootycznego i badań zwierząt

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. *w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt*, w załączniku nr 2, została określona forma protokołu z dochodzenia epizootycznego i badań zwierząt.

Protokół należy sporządzić tak, aby wszystkie rubryki zostały wypełnione. Podpisuje go osoba sporządzająca oraz wszystkie pozostałe osoby obecne, biorące udział w czynnościach urzędowych. Odmowę lub brak podpisu którejkolwiek osoby należy opisać w protokole.

Protokół z dochodzenia epizootycznego i badań zwierząt należy przechowywać przez okres 25 lat.

V. TESTY STOSOWANE W DIAGNOSTYCE LABORATORYJNEJ BRUCELOZY

1. Rodzaje testów

Rodzaje próbek pobieranych do badań diagnostycznych oraz sposób ich pobierania i wysyłania określone zostały w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 r. *w sprawie zwalczania brucelozy* (Dz. U. Nr 79, poz. 690).

1.1. Bydło

W celu kontroli i zwalczania brucelozy bydła stosuje się następujące testy serologiczne:

- OA – odczyn aglutynacji probówkowej,
- OKAP – odczyn kwaśnej aglutynacji płytowej,
- OWD – odczyn wiązania dopełniacza,
- OMA – odczyn mikroaglutynacji,
- test ELISA – z pojedynczą próbką surowicy oraz testy na pojedynczych próbkach z mlekiem,
- próba pierścieniowa,
- test ELISA z pulowaną próbką mleka.

1.2. Owce i kozy

Metodami używanymi w badaniu surowic pochodzących od owiec i kóz są:

- OKAP – odczyn kwaśnej aglutynacji płytowej,
- OWD – odczyn wiązania dopełniacza.

1.3. Świnie

Odczynami serologicznymi stosowanymi w diagnostyce brucelozy świń są:

- OKAP - odczyn kwaśnej aglutynacji płytowej;
- test ELISA z surowicą krwi.

2. Badanie serologiczne w kierunku brucelozy bydła – interpretacja wyników

Badania skriningowe odczynem kwaśnej aglutynacji płytowej (OKAP) wykonują laboratoria Zakładów Higieny Weterynaryjnej (ZHW) zgodnie z Instrukcją Nr 27/2003 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 czerwca 2003 r. Nr GIWzVII-420/lab-4/2003, dotyczącą przeprowadzania badań laboratoryjnych w kierunku brucelozy odczynem kwaśnej aglutynacji płytowej (OKAP).

W przypadku uzyskania wyniku dodatniego, laboratoria te wykonują badania podstawowe odczynem aglutynacji probówkowej (OA) i odczynem wiązania dopełniacza (OWD) zgodnie z Instrukcją nr 26/2003 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 czerwca 2003r. dotyczącą przeprowadzania badań laboratoryjnych w kierunku brucelozy odczynem aglutynacji probówkowej (OA) oraz Instrukcją nr 28/2003 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 czerwca 2003 r. Nr GIWzVII.420/lab-5/2003 dotyczącą przeprowadzania badań laboratoryjnych w kierunku rozpoznawania brucelozy zwierząt odczynem wiązania dopełniacza (OWD).

W każdym przypadku uzyskania wyniku dodatniego OWD (20 lub więcej międzynarodowych jednostek przeciwciał wiążących dopełniacz – m.j.p.w.d.), ZHW przesyła zbadaną surowicę do Laboratorium Referencyjnego Brucelozy (LRB) w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym (PIWet-PIB) w Puławach, celem wykonania badania potwierdzającego.

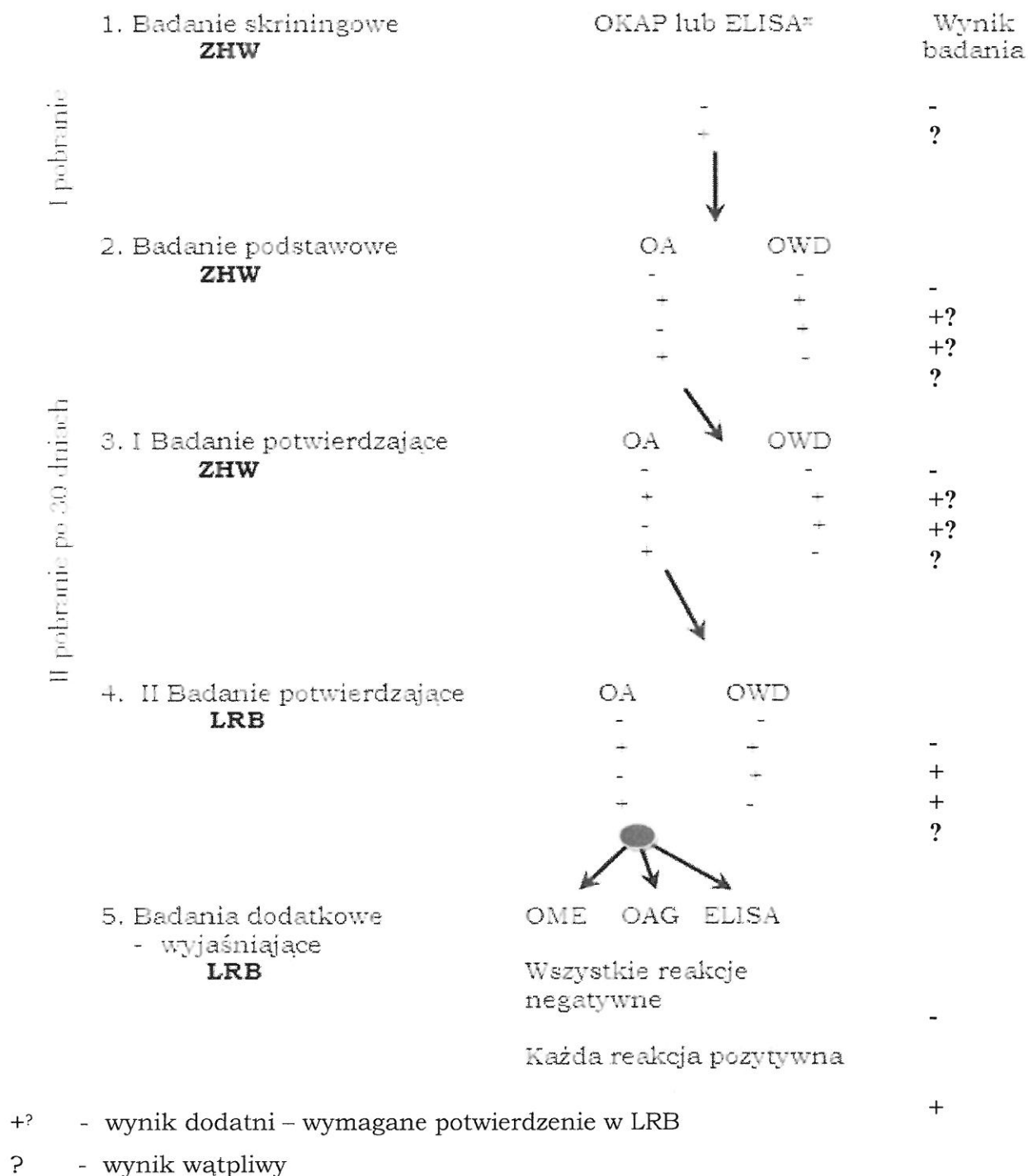
Jeśli surowica dodatnia w OKAP reaguje dodatnio tylko w OA (więcej niż 30 międzynarodowych jednostek aglutynacyjnych w 1ml – m.j.a./ml), badanie potwierdzające wykonuje ZHW, a do badania należy pobrać krew po 30 dniach od poprzedniego pobrania. Badanie to wykonuje się również metodami OA i OWD. Każdy uzyskany w tym badaniu wynik dodatni w OA i/lub w OWD, wymaga potwierdzenia w LRB. Laboratorium to bada surowicę tymi samymi metodami (OA i OWD), a w przypadku uzyskania wyniku dodatniego tylko w OA wykonuje badania dodatkowe odczynem z dwumerkптоetanołem (OME), odczynem antyglobulinowym (OAG) i odczynem immunoenzymatycznym ELISA, które to badania są wtedy badaniami rozstrzygającymi.

Wynik wątpliwy w OWD (10-20 m.j.p.w.d.) jest wskazaniem do powtórnego badania surowicy uzyskanej z krwi pobranej po 30 dniach od pobrania poprzedniego.

Surowicę uznaje się za reagującą dodatnio, jeśli LRB potwierdzi wyniki dodatnie uzyskane w OWD i/lub uzyska wyniki dodatnie przynajmniej w jednym z badań dodatkowych odczynem z dwumerkптоetanołem (OME),

odczyinem antyglobulinowym (OAG) i odczyinem immunoenzymatycznym ELISA, które to badania są wtedy badaniami rozstrzygającymi. W takim przypadku PLW przesyła próbki do ZHW w celu wykonania badania na obecność bakterii *Yersinia* w kale zwierzęcia reagującego dodatnio. Wynik ww. badania winien zostać wysłany do wiadomości GLW.

2.1. Schemat postępowania przy wykonywaniu laboratoryjnych badań bydła w kierunku brucelozy

Legenda/postępowanie:

- na każdym etapie – wynik ostateczny ujemne

1. Badane skринingowe:

? wynik wątpliwy / kolejny krok → 2. badanie podstawowe w ZHW

2. Badanie podstawowe:

+? wynik dodatni, wymagający potwierdzenia w laboratorium referencyjnym/ kolejny krok → 4. badanie potwierdzające w LRB

? wynik wątpliwy, kolejny krok → 3. badanie potwierdzające w ZHW próbki pobranej po 30 dniach

3. Badanie potwierdzające w ZHW:

+? wynik dodatni, wymagający potwierdzenia w laboratorium referencyjnym/ kolejny krok → 4. badanie potwierdzające w LRB

? wynik wątpliwy, kolejny krok → 4. badanie potwierdzające w LRB tej samej próbki

4. Badanie potwierdzające w LRB

+ wynik dodatni – ostateczny

? wynik wątpliwy – kolejny krok → 5. badania dodatkowe wyjaśniające

5. Badanie dodatkowe-wyjaśniające w LRB

+ wynik dodatni – ostateczny

- wynik ujemny - ostateczny

3. Badanie serologiczne owiec i kóz w kierunku *B. melitensis* – interpretacja wyników

Badania skринingowe odczynem kwaśnej aglutynacji płytowej (OKAP) wykonują laboratoria ZHW. W przypadku uzyskania wyniku dodatniego w OKAP, laboratorium ZHW niezwłocznie przesyła zbadaną surowicę do LRB przy PIWet-PIB w Puławach, które wykonuje kolejne etapy badania.

LRB wykonuje badanie weryfikujące tej surowicy metodą OWD zgodnie z Instrukcją nr 28/2003 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 czerwca 2003 r. Nr GIWzVII.420/lab-5/2003 dotyczącą przeprowadzania badań laboratoryjnych w kierunku rozpoznawania brucelozы zwierząt odczynem wiązania dopełniacza (OWD). W przypadku uzyskania wyniku ujemnego w OWD przez LRB, ostateczny wynik badania surowicy krwi owcy lub kozy określa się jako ujemny. Uzyskanie przez LRB wyniku dodatniego w OWD jest wskazaniem do badania wyjaśniającego surowicy krwi owcy lub kozy, pobranej po 30 dniach od poprzedniego pobrania oraz próbek surowic pobranych od wszystkich pozostałych zwierząt w stadzie. Badania te wykonuje LRB przy użyciu OWD.

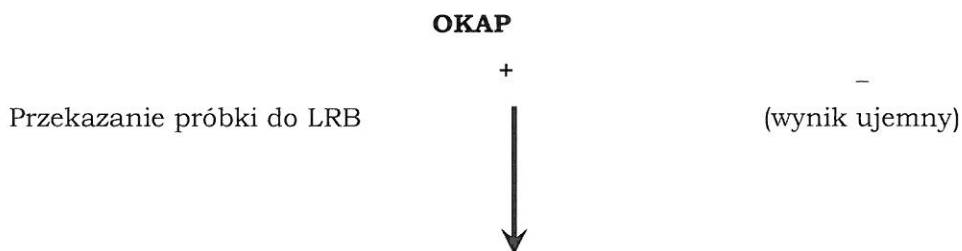
W przypadku uzyskania przez LRB wyników ujemnych w OWD w powtórny badaniu surowicy krwi od wszystkich badanych zwierząt wymienionych w punkcie 5, ogólny wynik należy traktować, jako ujemny.

Utrzymywanie się reakcji dodatniej w OWD wyłącznie w przypadku surowicy krwi pobranej od owcy lub kozy będącej przedmiotem postępowania wyjaśniającego należy traktować, jako reakcję nieswoistą lub reakcję krzyżową będącą wynikiem zakażenia zwierzęcia przez drobnoustroje o pokrewnej z pałeczkami *Brucella* budowie antygenowej.

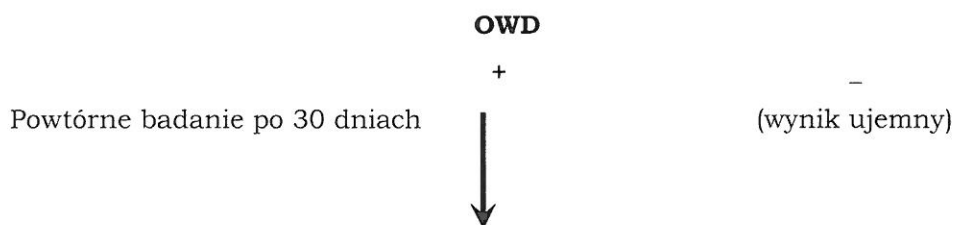
W przypadku uzyskania przez LRB reakcji dodatniej w OWD także u innego/innych zwierząt niż będących przedmiotem postępowania wyjaśniającego, wszystkie wyniki należy traktować, jako dodatnie. W takim przypadku wszystkie zwierzęta uznane za reagujące dodatnio podlegają likwidacji. Od zwierząt tych należy pobrać pośmiertnie wycinki tkanek i przeprowadzić badania bakteriologiczne. Badania te wykonuje wyłącznie LRB stosując analogiczne postępowanie jak w przypadku bydła (Instrukcja nr 46/2003 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 sierpnia 2003 r. Nr GIWzVII.420/lab-23/2003 dotycząca przeprowadzania badania bakteriologicznego w kierunku brucelozy bydła).

3.1. Schemat postępowania przy wykonywaniu laboratoryjnych badań owiec i kóz w kierunku brucelozy

I. Badanie podstawowe (skriningowe) ZHW

II. Badanie weryfikujące LRB

III. Badanie wyjaśniające LRB

Jeśli gospodarstwo posiada tylko jedno zwierzę podlegające badaniu, a jego surowica w badaniu wyjaśniającym reagowała dodatnio w OWD, identyczne badanie należy powtórzyć używając surowicę pobraną po kolejnych 30 dniach.

3.2. Postępowanie przy wykonywaniu laboratoryjnych badań świń w kierunku brucelozy

W przypadku zgłoszenia podejrzenia brucelozy świń, badania podstawowe wykonuje się w ZHW odczynem kwaśnej aglutynacji płytowej (OKAP) - postępowanie zgodne z Instrukcją nr 27/2003 Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 czerwca 2003r. dotyczącą przeprowadzania badań laboratoryjnych w kierunku brucelozy odczynem kwaśnej aglutynacji płytowej (OKAP).

W przypadku uzyskania wyniku dodatniego w OKAP, laboratorium ZHW niezwłocznie przesyła zbadaną surowicę do LRB przy PIWet-PIB w Puławach, które wykonuje kolejne etapy badania tej surowicy metodą ELISA. W przypadku uzyskania wyniku ujemnego w ELISA przez LRB, ostateczny wynik badania surowicy świni określa się jako ujemny.

W przypadku uzyskania wyniku dodatniego w teście ELISA, w celu wyjaśnienia statusu zwierzęcia/zwierząt LRB może:

- wykonać kolejne badania przy użyciu OKAP i ELISA po upływie 30 dni od poprzedniego badania,
- dodatkowo wykonać badania przy użyciu innych metod stosowanych w diagnostyce brucelozy (OA, OWD, OME).

W interpretacji wyniku LRB uwzględnia: odsetek wyników dodatnich uzyskanych poszczególnymi metodami, poziom przeciwciał anty-Brucella stwierdzony w poszczególnych metodach (OA, OWD), wartości absorbancji w teście ELISA, wrażliwości przeciwciał na redukcyjne właściwości 2-merkaptoetanolu, dynamikę wzrostu/spadku poziomu przeciwciał oraz uzyskane informacje dotyczące sytuacji epizootycznej.

Zwierzę należy uznać jako reagujące dodatnio (seroreagent), gdy jego surowica reaguje pozytywnie w odczynach serologicznych.

4. Badanie bakteriologiczne

Badanie bakteriologiczne materiału pobranego od zwierząt, których surowice reagowały dodatnio w badaniach serologicznych, wykonuje LRB. W pozostałych przypadkach izolację pałeczek *Brucella* oraz ich wstępną identyfikację wykonują laboratoria ZHW, stosując do tego celu podłoża, których przydatność była

sprawdzona w LRB. Wyizolowane szczepy pałeczek *Brucella* należy przesłać do LRB celem ostatecznej identyfikacji.

5. Stwierdzenie brucelozy

Zwierzę uznaje się za chore na brucelozę w przypadku wyizolowania od niego, podczas badania mikrobiologicznego, drobnoustrojów *Brucella*.

VI. PRZEPIS KOŃCOWY

1. Traci moc Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 30 listopada 2010 r. Nr GIWz.401/BB-16/2010 w sprawie postępowania przy podejrzeniu, potwierdzeniu i zwalczaniu oraz przy prowadzeniu badań kontrolnych brucelozy

2. Niniejsza instrukcja:

- zawiera załączniki nr 1 i 2 stanowiące integralną całość instrukcji,
- wchodzi w życie z dniem *01. marca 2016 r.*

Zatwierdził:

GLÓWNY LECYKZ WETERYNARI
Marck Pirsztuk
Marck Pirsztuk

**Protokół pobrania próbek krwi do badań kontrolnych w kierunku
brucelozы bydła, owiec, kóz, świń**

Załącznik nr 2

PIW pieczętka		Krew do badań od zwierząt objętych badaniami kontrolnymi			ZHW - pieczętka (wypełnia laboratorium)			
Miejscowość i adres		Właściciel stada			Sprawozdanie z badań Nr			
Metoda badania OKAP/OA/OWD/ELISA*		Data pobrania krwi			Wynik badania		Data wystawienia	
Nr próbówki	Nr koleczyka	płeć/ maść	wiek	stan kliniczny, tydzień ciąży, objawy chorobowe itp.	OKAP	OA		OWD
						miano	j.m/ml	miano
Pieczętka i podpis osoby pobierającej krew działającej z wyznaczenia PLW					Imię i nazwisko oraz podpis właściciela lub innej osoby obecnej przy pobieraniu próbek			
Uwagi:					Badanie wykonano metoda: OKAP/ OA/ OWD* według instrukcji GIW			
					Data pieczętka i podpis osoby autoryzującej sprawozdanie z badań			

Załącznik nr 1

Rejestr ronień

L.p.	Właściciel Imię i nazwisko adres	nr siedziby stada	nr zwierzęcia	Lecznica / lek. wet. zgłaszający	Data poronienia oraz data pobrania próbek do badań	wyniki badań lab.	uwagi
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
...							